

Ickeverbala kommunikation i dansundervisning

Hur upplever och tolkar danselever en danspedagogics
ickeverbala kommunikation?

av

Sofia Almfjord

Institutionen för danspedagogik
Kandidatexamen
15 hp
Danspedagogik, inriktning Modern och Nutida dans
VT 2023
Handledare Annika Notér Hooshidar

STOCKHOLM | STOCKHOLMS
UNIVERSITY | KONSTNÄRLIGA
OF THE ARTS | HÖGSKOLA

ABSTRACT

Almfjord Sofia

Nonverbal communication in dance teaching – How do students experience and interpret the nonverbal communication of a dance pedagogue?

The purpose of this thesis is to further the knowledge about how a dance pedagogue's nonverbal communication could be interpreted by dance students. The thesis focuses on four semiotic resources; placement in the room, facial expression, usage of voice, and body language.

A combination of qualitative and quantitative methods was used. A workshop was executed where demonstrations of various ways in using nonverbal communication within a dance class context was shown. A questionnaire was based upon these demonstrations. A group interview was conducted. In the process of making the content of the demonstrations, video filming was used. The theoretical framework is based on theories of social semiotics and multimodality.

The results show that small details in the dance pedagogue's usage of nonverbal communication have great influence on students' experiences of the presence of a dance pedagogue, the clarity of the instructions from the dance pedagogue, and the power dynamics between dance pedagogue and student. The study shows that these components are crucial for students' comprehensions of the content of a dance class and their experiences of the social climate of the classroom. The study advocates the importance of consciousness among dance pedagogues about their usage of nonverbal communication in teaching.

Keywords: multimodality, social semiotics, nonverbal communication, dance, pedagogy

Nyckelord: multimodalitet, socialsemiotik, ickeverbal kommunikation, dans, pedagogik

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Bakgrund.....	4
1.2	Syfte.....	5
1.3	Frågeställning.....	5
1.4	Kunskapsöversikt.....	5
1.5	Teori.....	7
2	Metod och tillvägagångssätt.....	8
2.1	Metod.....	8
2.2	Val av informanter.....	9
2.3	Etiska överväganden.....	10
2.4	Tillvägagångssätt.....	10
2.5	Analysprocess.....	12
3	Resultatredovisning.....	12
3.1	Sammanfattning av övningarna	12
3.2	Sammanfattning av gruppintervjun.....	18
3.3	Kategorisering.....	21
4	Diskussion och sammanfattning.....	23
4.1	Diskussion.....	23
4.2	Sammanfattning.....	30
5	Källförteckning.....	31
6	Bilagor.....	33

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Jag har valt att undersöka ickeverbal kommunikation då det är ett område jag kontinuerligt reflekterat över under hela danspedagogutbildningen. Jag är intresserad av ickeverbal kommunikation mellan danspedagog och danselev, då mycket av det som förmedlas i dansundervisning sker genom andra uttryck än det verbala språket. Den ickeverbala kommunikationen innefattar bland annat kroppsspråk, ansiktsuttryck, röst användning samt placering i rummet.

Sätten den ickeverbala kommunikationen använts på under dansklasserna både på Stockholms konstnärliga högskola samt på andra dansskolor och workshops jag befunnit mig på under mitt dansliv har haft stor inverkan på hur jag tagit mig an undervisningen samt hur jag förhållit mig till gruppen i klassrummet. Jag har upplevt att danspedagogers ickeverbala kommunikation haft en effekt på hur jag tagit till mig dansundervisningen, på så sätt att den påverkat vilken stämning som skapats och att detta påverkat min inställning till dansen. Om jag till exempel varit oengagerad eller haft bristande intresse för innehållet i dansklassen, har danspedagoger många gånger lyckats vända detta till ett engagemang och motivation genom små men betydande detaljer i sin ickeverbala kommunikation såsom ögonkontakt, leenden och dynamik i sin volym på rösten. Under min tid både som elev, student och blivande danspedagog har jag upplevt att danspedagogens kommunikation påverkat hur elever i rummet förhåller sig till varandra och till dansen. Om pedagogen exempelvis går in i klassrummet, hälsar och ser eleverna i ögonen tolkar jag som elev det som att min närvaro är betydande vilket leder till att min motivation ökar, då jag ställer in mig på att det vi ska göra är viktigt. Klassrumsklimatet påverkas och därmed gruppdynamiken. I bästa fall kan danspedagogens sätt att kommunicera bana väg för enhet i gruppen och därmed fungera som ett verktyg och en hjälp att skapa ett tillåtande klassrum där elever känner sig trygga.

Jag betraktar trygghet som ett tillstånd som skapas av många fler faktorer förutom en ledares ickeverbala kommunikation, exempelvis elevens egen upplevelse av rummets atmosfär samt förnimmelser, erfarenheter och åsikter om platsen, innehållet i dansklassen samt relationen mellan elever och elever likväl som relationen mellan elever och pedagog. Ett tillåtande klassrum där elever upplever trygghet kan göra att tröskeln till att våga göra fel och att dansa fullt ut blir lägre. Utifrån min egen erfarenhet kan en danspedagog genom sin ickeverbala kommunikation uppmuntra elever att ta plats och våga uttrycka sig med sina kroppar. Jag ser danspedagogen som en förebild som kan uppmuntra sina elever ofantligt mycket. Jag vill undersöka ickeverbal kommunikation och hur elever uppfattar den för att sträva efter ett tryggt klassrumsklimat som främjar elevers inläring samt deras vilja till inläring.

1.2 Syfte

Syftet med undersökningen är att öka kunskapen och medvetenheten från danspedagogens sida om hur ickeverbal kommunikation kan tolkas och förstås av danselever.

1.3 Frågeställning

Hur upplever och tolkar blivande danspedagoger en danspedagogics ickeverbala kommunikation i en dansundervisningskontext?

1.4 Kunskapsöversikt

Följande studier är hämtade från databaserna ERIC, DIVA Portal samt GUPEA, Göteborgs universitetsbibliotek. I avgränsningen valde jag avhandlingar som behandlat konstnärliga eller pedagogiska sammanhang, då min undersökning kombinerar de båda.

Lektor Annika Notér Hooshidar undersöker i sin licentiatavhandling *“Dansundervisning som förkroppsligad multimodal praktik. En studie om kommunikation och interaktion i dansundervisning”* (2014) hur dansundervisning gestaltar sig samt hur kommunikation och interaktion mellan studenter och lärare tar sig uttryck. Notér Hooshidar pekar på vikten av att medvetandegöra användningen av semiotiska resurser i kommunikation och interaktion samt att valen av dessa påverkar dansundervisningen. Studien har gjorts genom videoinspelningar och observationer av danslektioner i tre olika genrer i högskolemiljö. Undersökningen grundar sig i hur multimodala semiotiska resurser används samt vad som får studenter att uppmärksamma vad läraren kommunicerar eller vad som får läraren uppmärksam på vad studenterna kommunicerar. Resultatet visar att lärarna kombinerar flertalet semiotiska resurser i ensembler för att kommunicera budskap som går i linje med varandra. Olika semiotiska uttryck samspelar med varandra för att förmedla ett gemensamt budskap (Notér Hooshidar, 2014). Studien visar även att lärares röst användning har en mycket betydelsefull funktion inom dansundervisning.

I sin filosofie doktorsavhandling *”Dans, mobilitet, multimodalitet. En interaktionell studie om lärandesituationer i showdansklasser”* (2021) undersöker Jessica Douglass hur dansläraren interagerar med dansarna genom demonstrationer under showdansklasser. Douglass har använt sig av multimodal interaktionsanalys och videoinspelningar från en dansstudio med elever som dansat ihop under flera år. Studien visar att lärares användning av bildspråk som pedagogisk strategi i interaktion med dansarna är vanligt förekommande samt att det inte är förutbestämt, utan istället växer fram i stunden. Douglass visar även att bildspråk och olika resurser såsom ljud, rörelser och verbalt språk samverkar. Bildspråk, vare sig det är verbalt, ljud eller kroppsligt, kommer till sin fulla funktionella rätt då det kombineras med en eller flera andra resurser samt att verbalt bildspråk förstås bäst genom

förkroppsligade handlingar. (Douglah, 2021) Detta relaterar jag till som att en rörelsekvälité, exempelvis ”tungt”, uttalas verbalt av dansläraren, förstås den bäst när dansläraren också visar hur ”tungt” kan se ut i kroppen för att dansarna ska förstå.

Ragnhild Sandberg Jührström har i sin filosofie doktorsavhandling *”Att ge form åt musikaliska gestaltningar. En socialsemiotisk studie av körledares multimodala kommunikation i kör”* (2009) undersökt hur körledare använder olika uttryckssätt för att performa och illustrera musiken samt hur de interagerar med körsångarna. Studien har även undersökt vilka kulturella konventioner som omger handlingarna. Studien syftade till att identifiera och beskriva hur musikaliska interpretationer och performances är semiotiskt designade samt hur de tas upp av körledare i interaktion med körsångarna. Undersökningen gjordes genom videoinspelningar från repetitioner och konserter med sex körledare med respektive körer. Videoinspelningarna är transkriberade med fokus på hur semiotiska uttryckssätt såsom gester, blickar, kroppsrörelser, sång, utskrivna noter och pianospel används när körledare arbetar med musikalisk komposition samtidigt som de interagerar med körsångarna. Sandberg Jührström visar komplexiteten och mångfalden av kör som konstnärlig verksamhet, där körledarna i sin användning av olika sammansättningar av handlingar och designer varierar hur de performer och illustrerar. Studien visar även att design som koncept är centralt då det är ett sätt för teckenskapare att skapa olika kommunikativa förhållanden för meningsskapande baserat på deras intressen och val av uttryckssätt. Jag tolkar det som att den pedagogiska själv har intresse för kommer hen att använda för att nå sitt mål med vad hen vill förmedla till eleverna.

I sin avhandling *”The evaluation of instructors’ views of semiotics in English classrooms”* (2018) undersöker assisterande professor Ismail Fırat Altay och doktor Funda Karaazmak engelsklärarens åsikter och preferenser angående användningen av semiotiska resurser såsom mimik, gester, kroppsrörelser, hållning, ögonkontakt och kläder inom språkundervisning. Altay och Karaazmak undersöker lärarnas medvetenhet om hur de använder sina semiotiska resurser och huruvida de behöver träning i användning av ickeverbal kommunikation på ett effektivt sätt. Fyrtio engelsklärare som arbetar på en skola som är förberedande inför högskolestudier har svarat på ett frågeformulär. Studien visar att lärarna anser att ickeverbal kommunikation kan ha stor inverkan på elevernas studieresultat och motivation, samt att träning i ickeverbal kommunikation kan vara användbar för ett medvetet användande av semiotiska element inom språkundervisning. Olika träningsmetoder för ickeverbal kommunikation beskrivs i studien; The Communicative Approach vilket innefattar rollspel och diskussioner där deltagarna får använda handgester och mimik för att framföra sitt budskap. Silent Way är en annan metod där deltagarna använder minimalt med verbalt språk och istället fokuserar på sin ickeverbala kommunikation. Undersökningens resultat är att hållning, ögonkontakt, gester, mimik, handrörelser och kläder är betydande inom undervisningen. Altay och Karaazmak visar även att ickeverbal kommunikation är betydande vid undervisning av språk som inte är elevernas modersmål samt att både lärare och elever är beroende av ickeverbal kommunikation för att kunna tolka och framföra sina budskap.

Ovan nämnda studier är adekvata för denna undersökning med tanke på att samtliga studier utforskat ickeverbal kommunikation i ett undervisningssammanhang, om än på skiljande sätt.

1.5 Teori

Jag använder mig av multimodal och socialsemiotisk teori då detta är perspektiv som bland annat belyser ickeverbal kommunikation. Jag utgår ifrån hur professorerna och lingvister Carey Jewitt, Theo van Leeuwen samt Gunther Kress beskriver dessa teorier. Valet av dessa teorier är till hjälp för att förstå ickeverbal kommunikation och vad det är som händer när människor kommunicerar med varandra.

Socialsemiotik

Semiotik är läran om tecken och symboler, exempelvis språk, gester, blickar, bilder, gester och informationsskyltar (Van Leeuwen, 2015). Socialsemiotik betonar det sociala och handlar om hur vi kommunicerar, till exempel hur skylten används för att kommunicera något (ibid. s.1). Människor skapar och använder olika sätt att kommunicera, dessa är både socialt och kulturellt situerade. Socialsemiotik handlar om mening, vilken uppstår i sociala interaktioner och miljöer (Jewitt, 2009). Kress (2010) betonar att vi kommunicerar genom att skapa tecken i sociala handlingar. Tecken skapas i sociala interaktioner, eftersom tecknen då ges en motivering och ett syfte av den som skapat dem. Tecknen får på så sätt en mening. Skaparens intresse formar meningen. Kress (ibid. s.32) poängterar att människor kommunicerar på olika sätt, och för att kunna förstå varandra bättre, behöver vi bli medvetna och känna igen olika kommunikativa uttryck.

Semiotiska resurser

Socialsemiotik handlar om hur semiotiska resurser används samt hur de tolkas (Van Leeuwen, 2015). Van Leeuwen beskriver semiotiska resurser som beteckningar, observerbara handlingar och objekt som används inom social kommunikation. Van Leeuwen pekar på att nästan allt vi gör eller skapar kan göras eller skapas på olika sätt och är en del av sociala och kulturella sammanhang. Enligt Van Leeuwen är ett exempel på detta hur vi går. Han exemplifierar att olika institutioner som till exempel armén, kyrkan och modebranschen utvecklats sitt eget ceremoniella sätt att gå på. Genom sättet vi går på kommunicerar vi, enligt Van Leeuwen, vem vi är, vad vi gör, hur vi vill att andra ska förhålla sig till oss och så vidare. När skådespelare går in i sina roller, börjar de ofta med att bestämma hur deras karaktärer skulle gå. Vidare lyfter Van Leeuwen psykologen Gibsons (1979) teori; olika personer kommer att uppfatta de socialsemiotiska resurserna olika beroende på vederbörandes behov, intressen och situation. Enligt Jewitt (2009) handlar semiotiska resurser om de handlingar, material och artefakter vi använder för att kommunicera med. Detta kan till exempel vara ansiktsuttryck, rörelser, skyltar eller bilder. Semiotiska resurser kan därmed innefatta både kroppen samt olika artefakter. Hur semiotiska resurser används har, enligt Jewitt, sin grund i hur de tidigare använts samt i hur de skulle kunna användas längre fram i tiden.

Multimodalitet

Jewitt (2009) beskriver multimodalitet som att mening skapas, tas emot, tolkas och reproduceras genom ett flertal kommunikativa uttryckssätt, inte endast genom verbalt språk. Jag tolkar det som att multimodalitet handlar om kommunikation på fler än ett sätt. Enligt Jewitt kan dessa kommunikativa uttryckssätt till exempel vara blickar, gester, hållning och användning av rummet. Det är vanligt att låta dessa få agera stöd till det talade ordet, exempelvis för att förstärka eller förändra det (Jewitt, 2009). Om en person exempelvis ska förklara vägen för någon annan, kan personen använda pekande och gestikulation med händerna för att förtydliga sin instruktion. Enligt Jewitt praktiseras olika uttryckssätt i sociala interaktioner, exempelvis vid förklaringar i ett klassrum. Dessutom förklarar Jewitt (ibid. s. 21) att uttryckssätt formats av hur de använts i kulturella, historiska och sociala kontexter. Vidare beskriver Jewitt hur en gest expanderar i rummet, hur intonationen på en röst används eller riktningen och längden på en blick förstås alla som del av resurserna för meningsskapande.

2 Metod och tillvägagångssätt

2.1 Metod

Undersökningen grundar sig i triangulering, en kombination av kvalitativ och kvantitativ metod. Jag valde att kombinera båda då de kan ge en mer komplett bild av ett resultat. (Eliasson, 2006) Undersökningen behandlar människors uppfattningar och tolkningar samtidigt som den innehåller mätbar statistik. Dessa kriterier är signifikanta för triangulering (ibid. s.18) Jag fann båda metoderna relevanta för undersökningen med tanke på att studien undersöker blivande danspedagogers tolkning av en danspedagogs ickeverbala kommunikation, samt vilka semiotiska resurser de först och främst registrerar hos en danspedagog.

Jag har använt en praktisk workshop som metod där jag visade exempel på ickeverbala kommunikation i en dansundervisningskontext. Jag har även använt ett frågeformulär med både frisvarsfrågor samt alternativ att kryssa för. Frågeformuläret skickade jag till varje deltagares mejl i samband med workshopen. De fick svara på frågorna digitalt. Jag har även gjort en gruppintervju med deltagarna i workshopen. Intervjun spelades in med röstinspelning på min mobiltelefon, då jag behövde dokumentera intervjun för att kunna återkomma till den och lyssna upprepade gånger.

Video har även använts i undersökningen vid repeterande av dansövningarna samt i koreograferande av de semiotiska resurserna, det vill säga den ickeverbala kommunikationen. Syftet med att använda video var att den fick agera multimodalt hjälpmedel för mig för att jag skulle kunna observera och lyssna på min egen ickeverbala kommunikation för att därefter kunna filtrera vilka semiotiska resurser jag skulle välja att använda till workshopen.

Videosekvenserna användes därmed inte som empiriskt material, de fungerade mer som ett hjälpmedel i förberedandet av workshopen.

För att analysera min empiri har jag först läst samt lyssnat igenom empirin för att sedan transkribera den. Följaktligen har jag använt mig av ett par av Kvaless (1997) metoder, nämligen koncentrerings- och kategoriseringsmetoder (Eliasson, 2006). För en mer detaljerad redogörelse, hänvisar jag till analysprocessen på sidan 12.

Efter workshopen antecknade jag reflektioner av mina upplevelser av att utföra demonstrationerna med min egen kropp i interaktion med workshopdeltagarna. Dessa anteckningar har inget att göra med resultatet; de antecknades för framtida bruk, vilket jag diskuterar vidare i diskussionen.

Praktisk workshop

Jag har genomfört en praktisk workshop av den orsak att yrket som danspedagog i huvudsak är ett praktiskt yrke där pedagogen befinner sig i en lärandemiljö tillsammans med andra människor. Då den ickeverbala kommunikationen jag valt att undersöka handlar om kroppslighet, närvaro samt nyanser i upplevelser, fann jag det relevant att träffas fysiskt i en danssal. Jag ville iscensätta olika ickeverbala uttryck i den lärandemiljö som jag i mitt framtida yrke som danspedagog kommer att befinna mig i, nämligen danssalen. Därför valde jag att iscensätta en dansklass där jag intog rollen som pedagog och använde olika sätt att kommunicera ickeverbalt på.

Detta var ett aktivt val för att deltagarna skulle få känna och uppleva situationen på plats, i stunden med sina egna kroppar och tillsammans med varandra. Jag ville skapa en direkt upplevelse hos dem som de skulle få med sig för att lättare kunna svara på frågor samt reflektera över vad som kommunicerades. Min tolkning är att en stämning till exempel kan vara svår att uppfatta för någon som inte befinner sig på plats i samma rum. Hur det känns från elevens perspektiv och position när pedagogen står på olika ställen i rummet kan vara svårt att uppnå genom till exempel en video.

2.2 Val av informanter

Informanterna är tre danspedagogstudenter. Valet att bjuda in denna målgrupp grundar sig framförallt i ett bekvämlighetsurval. Det underlättade praktiskt för mig att kunna genomföra studien då informanterna redan befann sig på samma plats som jag. Dessutom anser jag frågeställningen vara relevant för studenterna då de är blivande danspedagoger och således kommer att undervisa i dans. Därmed kan det vara fördelaktigt för dem att bli medvetna om användning av ickeverbala kommunikation som ett verktyg i sin egen undervisning.

2.3 Etiska överväganden

Inför workshopen skickade jag ut inbjudan till min workshop till ett flertal studenter, där jag förklarade vad som undersöks samt workshopens upplägg. Jag skickade även ut ett missivbrev med detaljerad information om workshopen samt att deltagandet är frivilligt, anonymt och att deltagarna har rätt att avbryta sitt deltagande före, under eller efter workshopen utan att behöva ange anledning. Jag informerade också om att deltagarnas svar endast kommer att användas till undersökningen och att de raderas efter att undersökningen är avslutad. Jag skickade ut ett samtyckesdokument, där deltagarna fick signera om de samtyckte till att vara med i undersökningen. Deltagarna fick sedan skicka in en signerad samtyckesblankett till mig i god tid innan workshopen.

2.4 Tillvägagångssätt

Förberedelser inför workshop

Jag har valt att avgränsa den ickeverbala kommunikationen till att handla om kroppsspråk, ansiktsuttryck, röstanvändning samt placering i rummet. Andra aspekter som också hade gått att undersöka är till exempel klädsel, musik samt rummets arkitektur, dock har jag valt att fokusera på de fyra förstnämnda komponenterna eftersom det är dessa jag har ett särskilt intresse för samt för att kunna hålla mig inom ramarna för uppsatsens omfång och vad som är genomförbart.

Inför workshopen koreograferade jag tre olika dansövningar som jag repeterade in och dokumenterade genom video med min mobiltelefon. Övningarna innehöll olika rörelsekvantiteter. På samma sätt som jag koreograferade och repeterade dansövningarna, koreograferade jag olika demonstrationer av dem, det vill säga olika sätt att använda ickeverbala kommunikation. Jag preparerade således olika sätt att demonstrera samma övning. Dessa repeterade jag för att kunna memorera dem mentalt och i muskelminnet. Genom improvisation utforskade jag åtskilliga sätt att använda de fyra ickeverbala semiotiska resurserna ansiktsuttryck, kroppsspråk, röst och placering i rummet. Jag filmade de olika sätten, tittade på videosekvenserna samt gjorde ett urval av vilka sätt jag skulle använda i demonstrationerna av övningarna. Jag koreograferade även den verbala kommunikationen, dock låg fokus på den ickeverbala.

Jag koreograferade två demonstrationer av varje övning. Under arbetsprocessen strävade jag efter att låta kommunikationen vara verklighetstrogen istället för överdriven, varför jag strävade efter små och subtila förändringar i ansiktsuttryck, kroppsspråk, röst samt rumslig placering. Jag ville undvika att värdera de olika sätten att kommunicera ickeverbalt på.

Frågorna till deltagarna antecknade jag i ett digitalt formulär som jag lät skicka till vederbörandes mejl i samband med workshopen. Jag formulerade även frågor till gruppdiskussionen. Dessa frågor antecknade jag och sparade.

Workshopens upplägg

På workshopen redogjorde jag för upplägget samt betonade att workshopen var frivillig och att de när som helst kunde avbryta sitt deltagande. Därefter demonstrerade jag de olika övningarna. Jag berättade för deltagarna när jag gick in i en roll respektive när jag var mig själv för att tydliggöra vad som var vad. Jag visade de tre övningarna med två olika demonstrationer per övning.

Efter varje demonstration fick deltagarna svara skriftligt och anonymt på frågor i frågeformuläret. Frågorna bestod av frisvarsfrågor samt en fråga med olika svarsalternativ att bocka för. Frågorna handlade om hur trygga den ickeverbala kommunikationen fick dem att känna sig, vilka rörelsekvantiteter de tolkade att övningen handlade om och vad i den ickeverbala kommunikationen som hjälpte mest att förstå övningen. Frågorna handlade även om huruvida det var någonting i kommunikationen som uppfattades som motsägelsefullt samt om det fanns någonting i danspedagogens sätt att kommunicera ickeverbalt som deltagarna skulle vilja förändra. Trots det faktum att undersökningen var anonym ville jag möjliggöra för workshopdeltagarna att frivilligt dela med sig av sina tankar. Deltagarna fick då muntligt dela med sig av sina förslag och reflektioner. Deltagarnas svar påverkade nästa demonstration, på så sätt att jag gestaltade deras förslag nästa gång jag visade materialet. Syftet att låta deltagarna komma med förslag var att bidra till ett delande av varandras kunskap och reflektioner, vilket jag baserar på danspedagog Charlotte Downings uttalande om att motivationen att lära sig kan öka när eleven får vara delaktig och aktiv (Föreläsning Downing, 2022). Baserat på deltagarnas muntliga reflektioner bestämde jag i stunden hur jag skulle kommunicera under nästa demonstration. Vid vissa demonstrationer använde jag mig av elevernas förslag, vid andra gjorde jag tvärtemot vad de föreslagit, alternativt gestaltade jag enbart det inrepererade materialet. Under workshopen drabbades jag dessutom av nervositet vilket gjorde att jag glömde bort en del av det koreograferade demonstrationsmaterialet och därför fick improvisera fram nya sätt att kommunicera ickeverbalt.

Under tiden jag var inne i en roll och demonstrerade de olika sätten reflekterade jag över mina egna upplevelser att kommunicera på detta vis. Dessa reflektioner dokumenterade jag i form av anteckningar efter workshopen. Workshopen avslutades med en muntlig diskussion om ickeverbal kommunikation. Frågorna handlade om vilken eller vilka semiotiska resurser deltagarna först registrerar när de tar in en danspedagogs ickeverbala kommunikation, vilka sätt de anser att danselever kan påverkas av en danspedagogs ickeverbala kommunikation samt deras reflektioner kring ickeverbal kommunikation i relation till professionalitet i yrkesrollen som danspedagog. Diskussionen spelade jag in på min mobiltelefon i samtycke med deltagarna. Deltagarna fick möjlighet att senare skicka in fler reflektioner genom mejl om de skulle komma på något de ville lägga till.

2.5 Analysprocess

Vid sammanställandet av de muntliga svaren på gruppdiskussionen, lyssnade jag på röstinspelningen och transkriberade genom att skriftligen återge intervjun ord för ord. Därefter använde jag några av Kvaales (1997) metoder för kvalitativ analys (Fejes, Thornberg, 2020). De metoder jag valde var koncentrerings, kategorisering samt tolkning. I koncentrerings av den transkriberade gruppintervjun gjorde jag en sammanfattning av de mest väsentliga delarna, exempelvis viktiga uttalanden samt återkommande ämnen. De delar som inte var relaterade till min frågeställning raderade jag. I de sparade delarna identifierade jag viktiga utsagor, till exempel vilka likheter som uppenbarades. Utifrån det lyfte jag fram tre kategorier under vilka jag tolkade och placerade in de olika utsagorna. Resultatet redovisar jag genom löpande text. Jag har använt samma metoder i arbetet med svaren på de öppna frågorna i frågeformuläret. Jag gjorde en uträkning av antal ifyllda svar på den kvantitativa frågan i formuläret för att sedan anteckna antal svar på respektive svarsalternativ. Denna del redovisar jag i form av tabeller, samt placerar dem med koppling till den löpande texten.

3 Resultatredovisning

I följande avsnitt kommer jag att presentera resultaten för att senare analysera dessa i diskussionen. Jag kommer att sammanfatta hur jag kommunicerade under mina demonstrationer på workshopen samt presentera deltagarnas svar på frågeformuläret om hur de upplevde den ickeverbala kommunikationen. Utifrån deltagarnas svar på varje övning kommer jag att presentera slutsatser, vilka är mina tolkningar av vederbörandes svar.

I nästa avsnitt kommer jag att sammanfatta de viktigaste utsagorna ur gruppintervjun. Därefter placerar jag in slutsatserna från både frågeformuläret och gruppintervjun under tre kategorier, vilka är maktrelation, närvaro och tydlighet.

3.1 Sammanfattning av övningarna

Övning 1

Demonstration A

Här använde jag minskad ögonkontakt. Jag instruerade att vi skulle arbeta med avslappning i musklerna, medan jag höll axlarna något spända. Rösten var långsam och jag andades ytligt. Jag stod placerad framför spegeln en bit framför deltagarna. Ansiktsmusklerna rörde jag minimalt.

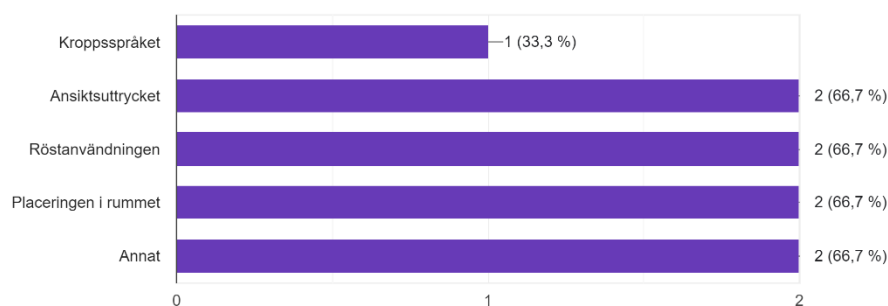
Deltagarnas upplevelser och tolkningar

Deltagarna kände sig mycket otrygga när jag verbalt instruerade vissa kvalitéer men visade andra med mitt kroppsspråk. Ett förslag om att ”göra som jag lär” togs upp. Deltagarna föreslog även att jag skulle placera mig närmare dem samt att röra mig runt i rummet, istället för att stå på en och samma plats framför som bara pedagogen använder. Vid denna placering tolkades det som en önskad markering av hierarkin mellan pedagog och elever. Ännu ett förslag var att ha mer ögonkontakt med gruppen för att skapa trygghet och tydlighet bland eleverna.

Utifrån demonstrationen har deltagarna svarat följande:

Vad i den ickeverbala kommunikationen hjälpte dig mest för att förstå övningen? (Du får kryssa i flera rutor om du vill.)

3 svar

Om du svarade "Annat", beskriv vad.
Uppmärksamhet, lyhördhet
Ord

Demonstration B

Här hade jag ökad ögonkontakt med deltagarna medan jag undervisade. Jag log, höjde på ögonbrynen, pratade med något snabbare tempo med djupare röst med stöd av diafragman. Jag hade rak rygg och gestikulerade med händerna.

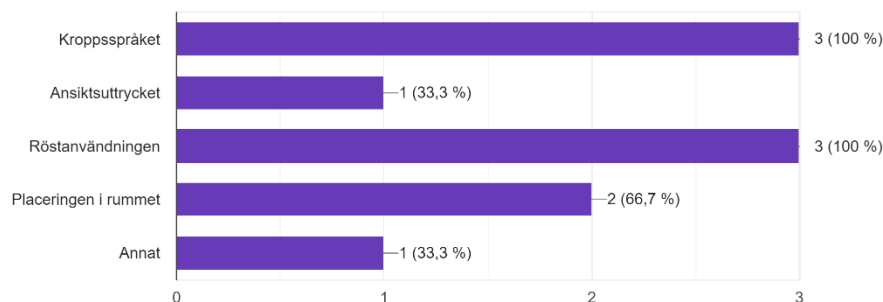
Deltagarnas upplevelser och tolkningar

Samtliga deltagare svarade att de kände sig trygga. De tyckte att jag hade stor närvaro och öppenhet mot gruppen samt tydlighet i mitt kroppsspråk. Flödet syntes och hördes. Deltagarna svarade att kroppsspråket och röstanvändningen bäst hjälpte dem att förstå övningen. Kroppsspråket ändrade hela intrycket och upplevdes som välkomnande och inbjudande. Ett par deltagare upplevde kommunikationen som stressig. De föreslog att ta det lugnare och att ljuda mer när stegen visas.

Utifrån demonstrationen har deltagarna svarat följande:

Vad i den ickeverbala kommunikationen hjälpte dig mest för att förstå övningen? (Du får kryssa i flera rutor om du vill.)

3 svar

Om du svarade "Annat", beskriv vad.

Kroppsspråket ändrade hela intrycket. Det blev en välkomnande start och inbjudande öppning till övning som kändes i kroppen och i sinnet.

Slutsats

Ett "öppet" ansiktsuttryck med ögonkontakt, uppmärksamhet samt att låta ansiktsmusklerna röra sig och att le bidrar till en välkomnande och inbjudande stämning, enligt samtliga deltagare. Att stå med rak rygg och sänkta axlar samt använda gestikulation med händerna framstår som klart och tydligt. Det gör eleverna trygga. Att prata snabbt stressar eleverna. Att stå en bit framför eleverna kan ge ett intryck av distansering.

Övning 2

Demonstration A

Här instruerade jag om tydliga stopp i kroppen. Rösten var lugn, jag hade ögonkontakt och ansiktsuttrycket såg fokuserat ut med samma uttryck genom hela övningen, förutom i slutet då jag sänkte ögonbrynen. Jag placerade mig bredvid eleverna.

Deltagarnas upplevelser och tolkningar

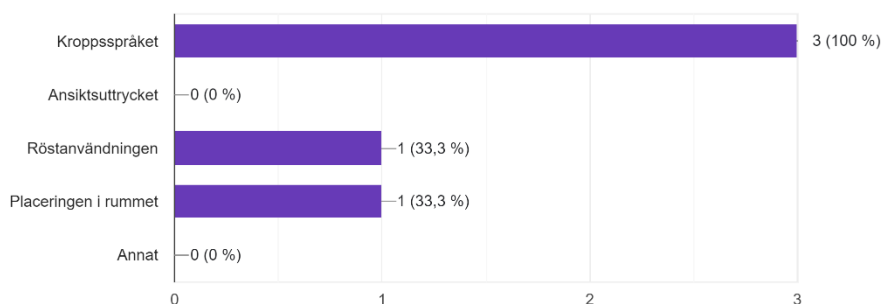
Vissa deltagare har svarat att de kände sig trygga och att kommunikationen var tydlig, medan andra inte kände sig trygga och istället upplevde att danspedagogen hade större avstånd till eleverna och "var mer seriös och inte lika inbjudande". En deltagare har svarat att "kommunikationen var lite karg". Samtliga har svarat att den uttalade rörelse kvalitén inte stämde överens med kroppsspråket som visades. Ett förslag var att visa stoppen tydligare i kroppen. Alla svarar att kroppsspråket var det som hjälpte bäst i övningen. Deltagarna svarar

att det var svårt att följa när pedagogen stod i sidled på samma rad som dem. En åtgärd skulle kunna vara att istället stå framför dem.

Utifrån demonstrationen har deltagarna svarat följande:

Vad i den ickeverbala kommunikationen hjälpte dig mest för att förstå övningen? (Du får kryssa i flera rutor om du vill.)

3 svar

Demonstration B

Här ljudade jag mycket och markerade stoppen med höga och skarpa ljud. Jag varierade min placering bland eleverna. Ansiktet var avslappnat.

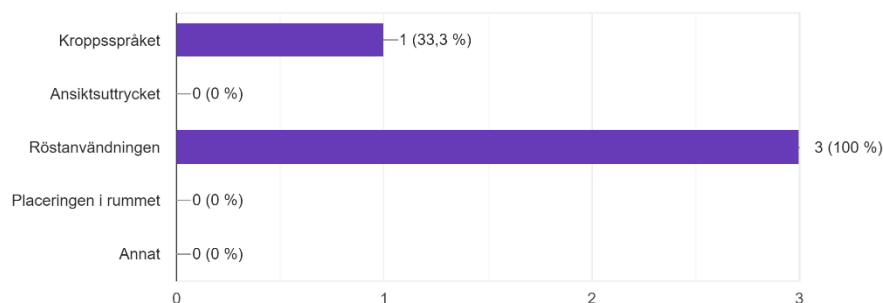
Deltagarnas upplevelser och tolkningar

Deltagarna har svarat att flera byten av placering i rummet skapade förvirring, stress och otrygghet. Sikten begränsades då jag ibland täckte någon samt att deltagarna inte visste vart de skulle stå. Jag gav, enligt en deltagare, ett lite osamlat intryck. Deltagarna svarar att stoppen upplevdes tydligare denna gång. Enligt deltagarna var röstanvändningen den komponent som tydligast bidrog till förståelse av övningen. De skulle vilja att jag har en tydlig plats i rummet och endast flyttar mig när det behövs, till exempel vid skifte av riktningar. Deltagarna föreslog även att räkna, ljuda eller berätta vilka rörelser som sker.

Utifrån demonstrationen har deltagarna svarat följande:

Vad i den ickeverbala kommunikationen hjälpte dig mest för att förstå övningen? (Du får kryssa i flera rutor om du vill.)

3 svar

Slutsats

Placering i sidled på samma rad som eleverna försvårar deras sikt. För många placeringsbyten i en och samma övning leder till stress och förvirring hos eleverna. Rösten är avgörande för att betona musikaliska förändringar samt rörelsekvaitéer. Ett ansiktsuttryck som är statiskt ger ett allvarligt och kargt uttryck. Att variera mellan ljudning, räkning och att berätta vilka rörelser som sker bidrar till tydlighet. Kroppsspråket behöver gå i linje med vad som instrueras verbalt.

Övning 3

Demonstration A

Jag placerade mig nära eleverna och instruerade medan vi dansade. Jag pratade och rörde mig långsamt med mycket användning av ljudande. Ansiktsuttrycket var avslappnat. I slutet pratade jag plötsligt med hög röst i snabbt tempo samt bytte till ett gladare ansiktsuttryck.

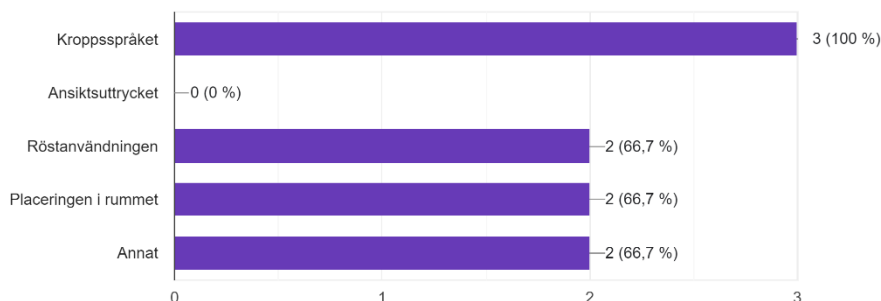
Deltagarnas upplevelser och tolkningar

Deltagarna svarade att de upplevde en tydlighet i kroppsspråket eftersom det var lätt att följa kroppsspråket då jag befann mig nära dem och dansade med dem. En deltagare upplevde min röst som "fake och barnslig" som om den vore riktad till barn. Deltagaren förklarade att "det kändes som att hon skojade med oss". Deltagarna upplevde rörelserna som utforskande och inkännande. Närheten till pedagogen gjorde det enligt deltagarna lätt att följa med i rörelserna. Att pedagogen plötsligt bröt den lugna stämningen i kommunikationen uppfattades som skrämmande och obehagligt. Deltagarna svarade att de önskar att pedagogen skulle behålla samma lugn genom hela, inte bryta lika tvärt.

Utifrån demonstrationen har deltagarna svarat följande:

Vad i den ickeverbala kommunikationen hjälpte dig mest för att förstå övningen? (Du får kryssa i flera rutor om du vill.)

3 svar

Om du svarat "Annat", beskriv vad.
Vill tillägga att när eleverna inte visste vad som skulle hända var det skönt att läraren följde med och gav instruktioner löpande.
Närheten till danspedagogen som gjorde det lätt att följa med i rörelserna

Demonstration B

Här placerade jag mig långt ifrån eleverna, nästan i andra änden av rummet. I slutet gick jag fram, närmare eleverna. Jag ljudade mycket och växlade mellan att använda slagverksaktiga ljud och lugna svepande ljud. Jag rörde mina ansiktsmuskler.

Deltagarnas upplevelser och tolkningar

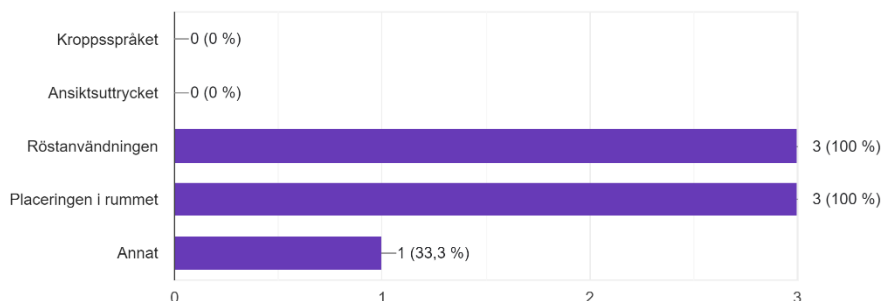
En deltagare svarar att avståndet mellan danspedagogen och eleverna ledde till osäkerhet och gav en känsla av utsatthet. En annan svarar att hen kände sig ganska trygg i övningen men att danspedagogen blev mer som en åskådare fast hon sagt att hon skulle vara med i övningen. Samma deltagare svarar också att denne samtidigt upplevde att jag gav dem plats. Här svarar deltagarna att rösten och placeringen i rummet bidrog mest till förståelse av övningen. Samtliga svarade att de upplevde förvirring när jag ljudade med hårda ljud då det upplevdes som motsägelsefullt till den lugna rörelsekvalitén.

Deltagarna föreslog att vara extra tydlig när det gäller att byta mönster samt att använda röstläget som hjälp. De ansåg att röst, kroppsspråk och rörelser behöver hänga samman med varandra i kommunikationen.

Utifrån demonstrationen har deltagarna svarat följande:

Vad i den ickeverbala kommunikationen hjälpte dig mest för att förstå övningen? (Du får kryssa i flera rutor om du vill.)

3 svar

Om du svarade "Annat", beskriv vad.
--

Eftersom vi inte vet vart vi ska hamna i slutet var det skönt att läraren klev in mot slutet.

Slutsats

Konstant ljudande upplevs överdrivet som att det är riktat till barn. Plötsliga byten av uttryck i röst, ansiktsuttryck och kroppsspråk upplevs förvirrande. Att stå långt bort från eleverna kan leda till att de upplever osäkerhet och utsatthet. Röst och kroppsspråk behöver kommunicera samma sak och stämma överens.

3.2 Sammanfattning av gruppintervju

I följande avsnitt kommer jag att sammanfatta de viktigaste utsagorna ur gruppintervjun. Därefter placerar jag in slutsatserna från både frågeformuläret och gruppintervjun under tre kategorier, vilka är *maktrelation*, *närvaro* och *tydlighet*. Slutsatserna och kategorierna analyserar jag och redovisar mer ingående under varje kategori. Jag har valt att inte benämna personerna individuellt, exempelvis som "person A", "person B" och "person C", eftersom jag var intresserad av deras upplevelser som grupp. Jag fann det således orelevant att redogöra för vem som sade vad, varför jag valt att benämna personerna med orden "deltagare" och "deltagarna".

Elevers första registrering av en danspedagogs ickeverbala kommunikation

På frågan om vad i ickeverbal kommunikation det är som de först registrerar när de tar in en instruktion från en danspedagog svarar en deltagare att det är pedagogens placering i rummet:

“...Står hen gömd nånstans i salen eller är hen öppen för oss som ska delta. Man får en känsla direkt.”

Deltagaren registrerar även huruvida pedagogen tar in gruppen på ett öppet sätt och vill svara på frågor eller om hen är koncentrerad och inte vill bli störd. För en annan deltagare är det blicken och ansiktsuttrycket som hen först registrerar. Deltagaren beskriver att hen vill kunna se pedagogens ansikte när pedagogen förklarar, på grund av att ansiktsuttrycket stödjer ordet. Deltagaren betonar att kroppsligt uttryck också har stor betydelse, exempelvis närvaro i ansiktet och små gester som vi gör, då dessa stödjer instruktionerna. Den tredje deltagaren klargör att det första hen registrerar är hur läraren kommer in i rummet. Deltagaren förklarar att det gäller hur snabbt pedagogen rör sig, om den går in i salen med ytterkläder på för att den inte hunnit lämna av sina saker, om den uttrycker stress till exempel genom att titta ner på sin telefon, kontrollera papper eller om pedagogen verkar lugn. Deltagaren reflekterar över att danspedagogens stress brukar ebba ut när pedagogen är framme vid ljudanläggningen.

Deltagarna betonar att det första mötet med eleverna är viktigt. De pekar på att pedagogen behöver vara i kommunikation med sina elever och ger exempel på tidigare erfarenheter av dansundervisningssammanhang där pedagogen suttit upptagen med papper och dator utan att svara eleverna när de kommer in i salen och hälsar. Det ger en känsla av att pedagogen är stängd och otillgänglig. I det första mötet med eleverna behöver pedagogen vara närvarande och hälsa.

En annan deltagare bekräftar att det börjar redan när pedagogen kommer in genom dörren. Deltagaren berättar om ett sammanhang där dansläraren alltid gick runt och hälsade på eleverna innan klassen började. På så sätt började läraren att se och bekräfta alla. Efter det organiserade läraren en runda där varje elev fick berätta hur de mådde. Deltagaren delger sina tankar kring det:

“...det är viktigt liksom att få samla alla liksom på nåt sätt. Man startar mycket mentalt liksom, det är också en del av klassen.”

En annan deltagare betonar att det även kan få fungera som ett sätt att känna in vilken energi eleverna har just den dagen. Att starta dansklassen med samling i ring kan fungera som en slags grundpunkt, enligt deltagaren.

Elevers påverkan utifrån danspedagogens ickeverbala kommunikation

När frågan om hur de tror att danselever kan påverkas av en danspedagogs ickeverbala kommunikation ställs, beskriver en deltagare en tidigare danslärares ickeverbala kommunikation på följande sätt:

“..hon hade en blick som var alltid förminsande på nåt sätt. Det var inget annat, inget språk eller kroppsspråk, men blicken var lite `jag tittar dig uppifrån och ner`.”

En annan deltagare berättar om en danslärare som deltagaren tolkade uttryckte hög pondus med sin ickeverbala kommunikation:

“Och bara att möta henne, att se henne gå i korridoren...okej, här har vi någon som äger rummet. Det var nånting otroligt så, bara liksom en aura utav `don't mess with me'. (...) den respekten jag fortfarande har för henne, asså jag skulle aldrig våga säga emot henne.”

Deltagarna förklarar vidare att små detaljer som läraren gör påverkar eleverna mycket och kan sitta kvar i flera år efteråt:

“Men jag tror att hon inte ville förstöra, men jag tror inte hon förstod den maktbalansen och kommunikationen, att de här småsakerna som man kanske inte är medveten om, man ser det inte själv, man har inte sett att liksom själv rätta in sig själv med det egentligen. De småsakerna följer med elever mycket längre än vad man tror.”

En annan deltagare förklarar att i en danssal finns en social kod att lyssna till läraren och ta till sig kunskap. På grund av detta är elever lite blottade och sårbara, vilket medför en extra känslighet hos eleverna för hur läraren behandlar och bemöter dem:

“Är du som lärare det minsta negativ, asså alla kan ha en dålig dag, men om du låter det påverka dansklassen och att eleverna märker det så tror jag att det gör jättemycket.”

Danspedagogens ansvar och makt

Den sista frågan handlar om hur deltagarna tänker kring ickeverbala kommunikation i relation till professionalitet i yrkesrollen som danspedagog. En deltagare tar upp att det är viktigt att läraren får vara sig själv och att exempelvis tillåta sig att svara att man måste tänka för att kunna återkomma med ett svar på en fråga en elev har ställt. Eftersom dans är jättesvårt, måste man balansera mellan svårt och kul, menar deltagaren. Deltagaren poängterar elevernas sårbarhet på grund av att de använder hela kroppen:

“De är utsatta till något som är jättesvårt, och vi har en tendens att glömma hur svårt det är...”

En deltagare konstaterar maktpositionen som kommer med att vara lärare. Deltagaren menar att det är viktigt att komma ihåg det faktum att bara att eleverna är där, redan då har danspedagogen fått väldigt mycket makt, vilket kan synas i hur vederbörande använder sin blick, sina rörelser, vem pedagog pratar med samt vänder ryggen mot.

Ett konkret sätt att dela med sig av sin makt tas upp i intervjun. En deltagare tar upp en danslärare som var mycket noga med att eleverna skulle ha rätt att säga ifrån. Dansläraren stämde ständigt av med sina elever om de ”var med” samt poängterade att de hade helt rätt att säga nej. Deltagaren berättar att dansläraren upprepade gånger frågade eleverna det och betonade elevernas rätt att säga emot och yttra sig om någonting var fel, vilket tyder på att

dansläraren var medveten om sin makt och det faktum att eleverna i början inte vågade yttra sig. Detta gjorde att elever till slut vågade säga till när de inte förstått; därmed kunde dansläraren förklara på ett nytt sätt.

Deltagarna pekar på vikten av att som danspedagog ge alla elever möjlighet att synas och ta plats. En deltagare berättar om en situation vid en dansverksamhet där dansgrupper repeterade inför en föreställning. Deltagaren tar upp problematiken i att dansläraren inte ville att de med lågt självförtroende som var osäkra på koreografin skulle stå längst fram. En annan deltagare fyller i att som pedagog måste man vara intresserad av de man undervisar och därmed försöka se alla:

“Och det finns de som är jätteframåt och det finns de som är mer reserverade, men det kanske är så att de som har dåligt självförtroende...att man kanske också måste ge en sådan elev chansen att få stå därframme, för den här personen kanske växer av det och utvecklas.”

Deltagaren säger att om pedagogen vill att eleverna ska vänja sig vid att synas, kan pedagogen inkorporera det under lektionerna, istället för att endast använda det vid föreställningstillfällen. Deltagaren föreslår att uppdelning i grupper och att visa koreografi för varandra kan vara ett sätt att träna på att synas lite extra. Ett annat förslag är att byta platser på eleverna, låta dem dansa i mindre grupper samt att låta dem ge varandra feedback. Detta kan minska steget från att till exempel alltid stå längst bak under lektionstid till att plötsligt stå längst fram när det är föreställning, så att steget inte blir för stort för eleven.

3.3 Kategorisering

I följande del kommer jag att sammanställa deltagarnas svar på både frågeformuläret och gruppintervjun i tre kategorier. Jag kommer att redovisa och tolka slutsatserna under varje kategori. Kategorierna är maktrelation, närvaro samt tydlighet.

Maktrelation

Danspedagogens placering i rummet och i relation till eleverna är avgörande för hur eleverna uppfattar maktrelationen mellan pedagog och elev. Att stå för långt framför eleverna upplevs som en markering av en hierarki. Detta upplevdes problematiskt då eleverna uppfattar danspedagogens distansering som ett medvetet avståndstagande, vilket kan leda till en mer auktoritär relation som enligt deltagarna bidrar till otrygghet samt utsatthet. Placering långt bort kan få eleverna att känna sig utsatta eftersom danspedagogen inte befinner sig nära dem. Konsekvensen kan således bli att eleverna upplever att danspedagogen blivit en åskådare. Flera byten av placering vid utläring av koreografi kan enligt deltagarna få eleverna att känna sig utsatta eller stressade, då de ständigt behöver förhålla sig till vart danspedagogen står istället för att kunna koncentrera sig på rörelserna. Dessutom försämras elevernas sikt. Att placera sig relativt nära eleverna men att stå tillräckligt långt fram främjar elevernas möjlighet att bättre kunna se vad pedagogen gör.

För långsamt tal med för mycket ljudande uppfattas som förminskande och barnsligt, eftersom det påminner om hur en vuxen kommunicerar med ett litet barn. Detta kan betraktas som en härskarteknik eller som att pedagogen vill göra eleverna till åtlöje. Överdriven tydlighet kan därmed uppfattas som att danspedagogen markerar sin högre position gentemot eleven.

Samtliga deltagare betonar vikten av att som danspedagog vara medveten om sin maktrelation och vilken påverkan pedagogen har på sina elever. Hur blicken används som semiotisk resurs är avgörande för maktrelationen mellan pedagog och elev. Ett exempel tas upp där en elev haft en lärare som tittade på eleverna "uppifrån och ner", vilket eleven beskrev som förminskande.

Närvaro

Deltagarna påpekar att de upplever pedagogen som närvarande när vederbörandes ickeverbala kommunikation är lugn men samtidigt tydlig. Att vara lugn ger enligt deltagarna ett samlat intryck. Jag förstår det som att ett samlat intryck resulterar i att pedagogen uppfattas som trovärdig i det personen kommunicerar. Enligt deltagarna är det fördelaktigt för en danspedagog att inte ständigt prata, utan låta det vara tyst ibland men gärna ha med inslag av ljudning. Detta, hävdar deltagarna, bidrar till en känsla av närvaro. De pekar på vikten av att behålla rörelsekvalitén samt att förbereda eleverna på vad som ska hända, då plötsliga förändringar enligt deltagarna upplevs som obehagliga och otrygga.

Användning av blicken har stor betydelse för att uttrycka närvaro. Ögonkontakt, och en "öppen" blick, menar deltagarna, bidrar till en närvarande stämning. Med "öppen" blick tolkar jag det som att deltagarna syftar på att vara tillgänglig, att ge sin uppmärksamhet åt sina elever. När jag slappnade av i ansiktsmusklerna och lät ansiktet röra sig svarade deltagarna att de upplevde ett inbjudande och välkomnande uttryck, till skillnad från när jag behöll samma ansiktsuttryck eller rynkade ögonbrynen, vilket istället uppfattades som ett "lite kargt" och seriöst uttryck.

Deltagarna betonar även att danspedagogens ickeverbala kommunikation börjar tolkas av eleverna direkt när pedagogen kommer in genom dörren, det vill säga tiden innan klassen börjat. Det sätter en stämning och när man tar klass så sker mycket mentalt. Det är fördelaktigt att danspedagogen har någon form av kontakt med sina elever, om det är ögonkontakt, en hälsning, en blick eller nåt annat. Den sinnesstämning en danspedagog befinner sig i, märks tydligt av eleverna och påverkar dem.

Tydlighet

Samtliga deltagare återkom flera gånger till ordet tydlighet. De lägger stor vikt på betydelsen av att pedagogen uttrycker sig på ett tydligt sätt för att eleverna ska kunna förstå vad som ska ske. Deltagarna anser det gynnsamt att pedagogens kroppsspråk, ljudande och placering i rummet ska överensstämma med den verbalt kommunicerade rörelsekvalitén, då

kommunikationen i annat fall upplevs som förvirrande och motsägelsefull. Samtliga deltagare svarade även att deras upplevelse av trygghet i vad som ska hända ökar när den ickeverbala kommunikationen är tydlig.

Att stå nära eleverna kan underlätta för dem att kunna se, höra och därför att kunna följa med i rörelserna. Placering nära eleverna främjar därmed tydligheten. Att dessutom kombinera verbalspråk, ljudning och räkning menar deltagarna bidrar till ökad tydlighet.

Deltagarna anser att kroppsspråk och röst användning är de semiotiska resurser som är mest behjälpliga i danspedagogers ickeverbala kommunikation.

4 Diskussion och sammanfattning

4.1 Diskussion

Den här studien har till skillnad från Notér Hooshidars, Sandberg Jührströms, Douglahs och Altay och Karaazmaks studier fokuserat på elevernas perspektiv i relation till ickeverbala kommunikation. Jag anser detta vara av stort värde då danspedagogiken är till för eleverna, då det är de som ska ges kunskap och information från pedagogerna. Därför blir deras perspektiv viktigt för att danspedagogiken ska kunna utvecklas.

I följande avsnitt kommer jag att besvara och diskutera undersökningens frågeställning. Frågeställningen lyder: *"Hur upplever och tolkar danselever en danspedagogers ickeverbala kommunikation i en dansundervisningskontext?"* Jag kommer att sammanfatta deltagarnas svar och förhålla dem till de multimodala socialsemiotiska teorierna samt jämföra dessa med resultaten från den tidigare forskningen, vilken presenterades i kunskapsöversikten.

I undersökningen har jag använt mig av en kombination av kvalitativ och kvantitativ metod. Jag använde praktisk workshop där jag visade demonstrationer av flertalet sätt att använda ickeverbala kommunikation inom en dansundervisningskontext. Jag använde ett frågeformulär som var baserat på demonstrationerna. I workshopen har även en gruppintervju använts. I skapandeprocessen av demonstrationerna användes videofilmning som hjälpmedel. Genom undersökningen har jag använt multimodal och socialsemiotisk teori som teoretiskt ramverk.

Det avgörande första mötet

Deltagarna förklarar att upplevelserna och tolkningarna från elevernas sida sker redan vid första mötet med danspedagogen. Det första mötet mellan danspedagog och danselev kan ske redan innan klassen startat. Om danspedagogen ser eleverna i ögonen och hälsar på alla, upplever eleverna att de blir sedda, bekräftade och välkomnade. De upplever pedagogen som närvarande. Ett exempel togs upp med en danslärare som i början av klassen samlade alla och

gjorde en slags ”hur mår ni-runda”. Även detta agerande uppfattar deltagarna som öppet och välkomnande. Samtliga deltagare förklarar att det första mötet med eleverna är viktigt eftersom det är då elevernas tolkningar av danspedagogens agerande börjar. Detta knyter an till Van Leeuwens (2015) teori om socialsemiotik, där Van Leeuwen anser att vi med nästan allt vi gör eller skapar uttrycker vem vi är, vad vi gör samt hur vi vill att andra ska förhålla sig till oss.

Jag tolkar det som att danspedagogen redan under första mötet börjar kommunicera vem den är, vad den gör och hur den vill bli bemött. Deltagarna i min studie menar att det för elevernas skull är bäst att danspedagogen inte låter sin egen sinnesstämning påverka dansklassen negativt. Detta skulle kunna ske genom till exempel ett stressat uttryck. Stress och nervositet kan till exempel gestaltas i danspedagogens kroppsspråk genom att axlarna omedvetet spänns och åker upp, likaså rösten. Jag förmodar att danspedagogens egna känslor och sinnestillstånd kan synas i personens ickeverbala kommunikation och därmed påverka hur eleverna uppfattar pedagogens kommunikation. Eleverna registrerar detta redan i det första mötet, enligt deltagarna. De tar upp exempel där danspedagoger inte hälsat när eleverna kommit in i salen innan klassen börjat för att de varit upptagna av att titta ner och leta i sina papper eller telefoner. Detta kroppsspråk tolkar danselever som att danspedagogen är stressad och inte är tillgänglig för att svara på frågor eller ha kontakt med sina elever i den stunden. Deltagarnas svar tyder på att danselever uppfattar och tolkar in en helhet av danspedagogens ickeverbala kommunikation.

Multimodalitetens betydelse för elevers förståelse

Denna helhet överensstämmer med vad Notér Hooshidar (2014) visar i sin studie; att olika semiotiska uttryck samspelar med varandra för att förmedla ett gemensamt budskap. Uttrycken som lärarna använder i Notér Hooshidars studie är förenliga med varandra istället för att motsäga varandra. Lärare kombinerar flertalet semiotiska resurser i ensembler för att kommunicera budskap som går i linje med varandra. (Notér Hooshidar, 2014) Detta korrelerar med resultaten i min studie, då deltagarna svarade i frågeformuläret att de upplevde tydlighet och klarhet när jag i demonstrationen uttryckte samma rörelsekvälité både i den verbala och ickeverbala kommunikationen. Likaså upplevde deltagarna förvirring och otydlighet när jag i demonstrationen uttryckte något med verbalt språk men visade något annat med ickeverbalt språk. Även Douglah (2021) visar i sin studie att olika resurser såsom ljud, rörelser och verbalt språk samverkar. Enligt Douglah fullföljer ett uttryck, vare sig det är verbalt, ljud eller kroppsligt, sitt funktionella syfte då det kombineras med en eller flera andra resurser. Dennes studie visar att verbalt bildspråk förstås bäst genom förkroppsligade handlingar. Både Douglahs och Notér Hooshidars resultat stämmer överens med min studie, där deltagarna upplevde ökad grad av tydlighet i dansövningarna när placering i rummet, kroppsspråk, röst användning och tal tillsammans användes för att kommunicera ett och samma budskap. Dessa resultat överensstämmer även med Jewitts (2009) teori om multimodalitet, vilket beskrivs som att mening skapas, tas emot, tolkas och reproduceras genom ett flertal kommunikativa uttryckssätt, inte endast genom verbalt språk. Jewitt menar även att det är vanligt att låta dessa få agera stöd till det talade ordet, exempelvis för att förstärka eller

förändra det. Deltagarna i min undersökning ansåg att de talade instruktionerna fick ökad begriplighet när de kompletterades av den ickeverbala kommunikationen. Även Sandberg Jührströms (2009) undersökning visar att körledarna i studien använde många olika sammansättningar av handlingar och designer. Det framstår att körledarna använde sig av en multimodal pedagogik.

Medvetenhet kring användning av ickeverbal kommunikation

Att som danspedagog kommunicera ickeverbalt i samspel med sin verbala kommunikation kan möjligen anses som självklart. Min upplevelse och erfarenhet är dock att danspedagogers användande av semiotiska resurser inte alltid stämmer överens med vad deras verbalspråk kommunicerar. Denna motsägelsefullhet kan bero på danspedagogens egna sinnesstämningar som låter påverka undervisningen samt omedvetenhet om hur vederbörandes kommunikation kan uppfattas. För att kunna förändra sin ickeverbala kommunikation behöver pedagogen först bli medveten om den. Detta anser jag går i linje med det Kress (2010) poängterar, vi behöver bli medvetna och känna igen olika kommunikationskanaler för att kunna förstå varandra bättre, eftersom människor är olika. Van Leeuwen (2015) nämner psykologen Gibsons (1979) teori, vilken betonar att olika personer kommer att uppfatta de semiotiska resurserna olika beroende på vederbörandes behov, intressen och situation. Jag tolkar deras teorier som att kommunikation handlar om förståelse och att bygga broar mellan människor. Jag vet även att ordet kommunikation betyder ”göra gemensamt”.

Att olika personer förstår och tolkar kommunikationen på olika sätt visar sig i deltagarnas svar i denna undersökning, då dessa registrerar olika komponenter i tolkandet av en danspedagogs ickeverbala kommunikation. En deltagare delger i gruppintervjun att hen framförallt uppmärksammar danspedagogens placering i rummet, en annan uppmärksammar blicken och ansiktsuttrycket varpå den tredje deltagaren uppmärksammar en kombination av flera semiotiska resurser.

Jewitt (2009) beskriver multimodalitet som att mening skapas, tas emot, tolkas och reproduceras genom ett flertal kommunikativa uttryckssätt, inte endast genom verbalt språk. Min undersökning bekräftar detta genom deltagarnas reflektioner, vilka visar att detaljer i den ickeverbala kommunikationen är avgörande då de kan förändra en mening helt. När jag i en demonstration plötsligt skiftade ansiktsuttryck upplevde deltagarna ett helt annat budskap än det första ansiktsuttrycket jag använde.

Maktens ickeverbala uttryck

Deltagarna beskriver att det finns sociala koder i danssalen, vilket tyder på att miljön är bärare av normer och konventioner. Deltagarna återkom även flera gånger till makt som begrepp. De betonade pedagogens maktposition i förhållande till dansundervisningskontexten. Utifrån deltagarnas svar är min tolkning att maktrelationen kan råka bekräftas och förstärkas av danspedagogen genom ett flertal olika semiotiska resurser. Mycket användning av ljudande kan till exempel uppfattas som förminskande eftersom eleverna kan tolka in att danspedagogen avsiktligt gör eleverna till åtlöje genom att

ickeverbalt förklara något som de redan förstått. Placering för långt fram med avstånd till eleverna kan även läsas in som en markering och ett bekräftande av danspedagogens makt. Resultatet av denna studie visar att små detaljer i danspedagogens ickeverbala kommunikation kan stödja eller göra motstånd mot denna maktrelation, till exempel genom nyanser och detaljer i blickar, placeringar i rummet, ansiktsuttryck och kroppsspråk. Tecken skapas i sociala interaktioner, eftersom de då ges en motivering och ett syfte av den som skapat dem. Tecknen får på så sätt en mening (Kress, 2010). En danspedagog kanske använder sitt ansiktsuttryck för att uttrycka en mening, exempelvis en rörelsekvalité som den vill att eleverna ska utföra. När en danspedagog exempelvis instruerar kvalitén ”skarpt”, kommer vederbörande troligtvis spänna ansiktsmuskulaturen, forma munnen på ett visst sätt och möjligen spärra upp ögonen för att tydligare förmedla känslan av skarp rörelsekvalité. När danspedagogen istället instruerar rörelsekvalitén ”mjukt” skulle vederbörande med största sannolikhet slappna av i sina ansiktsmuskler och räta ut en eventuell rynkad panna. Då har pedagogen ett uttänkt syfte med sitt ansiktsuttryck, vilket Kress skriver om, till skillnad från om ansiktsuttrycket endast var en produkt av pedagogens personliga sinnestillstånd.

Design av klassrumsklimat

Jag anser att en danspedagog behöver vara medveten om sin användning av ickeverbala kommunikation och hur den kan uppfattas av elever för att själv kunna modifiera och designa sin kommunikation efter vilket slags klassrumsklimat och stämning vederbörande vill skapa. Sandberg Jührström (2009) skriver om liknande företeelser i sin avhandling, vilken visar att design som koncept är centralt inom undervisning då det är ett sätt att skapa olika kommunikativa förhållanden för meningsskapande baserat på deras intressen och val av uttryckssätt. Kress (2010) har ett liknande synsätt och menar att personens intresse formar meningen. Jag tolkar detta som att beroende på pedagogens intention kommer denne att välja hur hen använder sin ickeverbala kommunikation för att nå sitt mål med vad hen vill förmedla till eleverna. Om en danspedagog vill skapa ett klassrumsklimat där eleverna känner sig välkomna kan personen, baserat på vad deltagarna sagt i denna undersökning, exempelvis använda ögonkontakt, tala med lugn men tydlig röst samt stå med upprätt hållning och andas djupt.

Jewitt (2009) menar att människor skapar och använder olika sätt att kommunicera samt att dessa är både socialt och kulturellt situerade. Meningen uppstår i sociala interaktioner och miljöer. Jag förstår det som att olika semiotiska resurser används olika beroende på vilken kultur personen befinner sig i. Jag är medveten om att de gester, ansiktsuttryck och tonlägen jag använder i denna studie har en viss betydelse i den kultur jag befinner mig i, men att samma ickeverbala uttryck kan användas i andra sammanhang och uttrycka något helt annat i en annan kultur.

Den ickeverbala kommunikationens inverkan på elevers utveckling

Altay och Karaazmak (2015) visar i sin studie att lärarna i undersökningen anser att ickeverbala kommunikation kan ha stor inverkan på elevernas studieresultat och motivation.

Deltagarna i denna undersökning har inte uttalat sig specifikt om det; de har däremot betonat att elever kan växa av att ges möjlighet av pedagogen att få stå längst fram på dansklasser och på föreställningar. Jag kan dock föreställa mig att en danspedagog skulle kunna visa med ickeverbal kommunikation i form av exempelvis ögonkontakt och en handgest att en elev är välkommen att ställa sig längst fram. Detta skulle i sin tur kunna leda till att eleven vågar dansa längst fram, vilket enligt deltagarna kan göra att eleven utvecklas. Som nämnt i inledningen, anser jag att danspedagogen kan påverka motivationen genom att visa att elevens närvaro har betydelse. Altays och Karaazmaks studie pekar även på att både lärare och elever är beroende av ickeverbal kommunikation för att kunna tolka och framföra sina budskap. Det överensstämmer med resultatet i min undersökning, eftersom samtliga deltagare återger exempel och situationer på hur mycket en pedagogs ickeverbala kommunikation påverkar deras förståelse och intryck av danspedagogens avsikter.

Enligt deltagarna är kroppsspråk och röst användning de semiotiska resurser som utmärker sig som mest betydande för danselevers förståelse av danspedagogens användning av ickeverbal kommunikation jämfört med ansiktsuttryck och placering i rummet. Detta stämmer med Notér Hooshidars (2014) resultat, vilket visar att lärares röst användning har en mycket betydelsefull funktion inom dansundervisning.

Egna reflektioner

Jag antecknade, som tidigare nämnt, mina reflektioner och upplevelser från workshopen av att utföra demonstrationerna i min egen kropp och att göra det i kommunikation med deltagarna. Det jag upptäckte var att det blev lättare att dansa när det jag fysiskt demonstrerade gick i linje med det jag uttalade i ord, samt när jag använde mig av ögonkontakt med eleverna. Ett annat exempel är att jag upplevde en svårighet att undervisa och att dansa när jag spände kroppen och använde minskad ögonkontakt. Följden blev att kroppen inte kunde röra sig lika mycket som väntat samt att jag inte såg elevernas ansiktsuttryck och kroppsspråk, vilket bidrog till att jag inte kunde läsa av om de förstod. En annan upptäckt var att åtskilliga användningar av semiotiska resurser som jag själv uppfattade som tydliga, ansåg deltagarna som otydliga och tvärtom. Där och då fick jag ökad medvetenhet om att ickeverbal kommunikation spelar en betydande roll för eleverna samt att alla individer upplever och tolkar ickeverbal kommunikation olika. Detta anser jag stämma överens med deltagarnas upplevelser samt med befintlig forskning och tidigare nämnda multimodala socialsemiotiska teorier.

Resultaten visar att små detaljer i en danspedagogs användande av ickeverbal kommunikation har stor påverkan på danselevers upplevelser av danspedagogens närvaro, tydligheten i danspedagogens instruktioner samt maktrelationen mellan danspedagog och danselever. Studien kommer fram till att dessa komponenter är avgörande för elevernas förståelse för innehållet i dansklassen och deras upplevelse av klassrumsklimatet. Enligt denna undersökning verkar tydlighet från danspedagogens sida vara nära sammankopplad med upplevd trygghet hos eleverna.

Orsaker till uppfattningar och tolkningar av ickeverbal kommunikation

Det finns många bidragande orsaker till varför människor uppfattar och tolkar ickeverbal kommunikation på det sätt de gör. En betydande orsak är kultur. Ickeverbal kommunikation uttrycks olika beroende på vilket land personen bor i eller härstammar från, samt vilken eller vilka kulturer vederbörande tillhör eller befinner sig i. Som danspedagog är det av stor vikt att undvika antaganden om att samtliga elever använder eller förstår liknande gester på samma sätt som pedagogen. En annan betydande orsak är funktionsvariation. Ickeverbal kommunikation såsom ansiktsuttryck, kroppsspråk, ögonkontakt med mera kan uppfattas som svåra att tolka beroende på elevers olika funktionsvariationer. Detta är viktigt att vara medveten om som danspedagog.

Metoddiskussion

Ett alternativ till workshop som metod skulle kunna vara att använda videofilmning som metod och skicka videofiler med demonstrationer som deltagarna skulle titta på och därefter få reflektera och svara på frågor. Detta skulle möjligen resultera i att deltagarna skulle välja att befinna sig på en annan plats än i en danssal, exempelvis i sitt hem. Då konventionerna i det egna hemmet skiljer sig från de konventioner som finns i danssalen, förmodar jag att upplevelserna skulle skilja sig markant och på så sätt påverka hur deltagarna svarar. En annan aspekt är att deltagarna skulle fått mer tid att tänka om de fått en video att titta på. Detta skulle även kunna influera deras svar annorlunda än vad de gjort nu när de befann sig på plats i den faktiska situationen jag ville undersöka. Ett annat exempel på alternativ skulle kunna vara att ersätta workshopen med ett längre samtal i grupp om elevernas upplevelser utifrån berättade situationer där jag beskriver hur pedagogen skulle stå, använda rösten etc. Då skulle jag säkert få utförliga svar; problemet med distansen kvarstår dock. Deltagarna skulle fortfarande befinna sig någon annanstans än i den faktiska situationen; de skulle då behöva fantisera om hur det skulle kännas för dem, istället för att faktiskt uppleva det på riktigt.

Under workshopen gav jag deltagarna möjlighet att föreslå förändringar i min ickeverbala kommunikation för en ökad tydlighet och förståelse. Detta stämde inte överens med den tänkta planeringen. Den tänkta planeringen utgick från att deltagarna skulle få dela med sig av förslag på förändringar i min ickeverbala kommunikation för utforskandets skull, inte för att uppnå ökad tydlighet och förståelse. Därför upplevde jag att workshopen indirekt blev riktad mot att handla om progression och att som pedagog kommunicera rätt, tydligt, professionellt och relevant, vilket var det jag ville undvika. Samtidigt ville jag höra deltagarnas reflektioner om vad de hade uppfattat. Istället för att fråga dem om förslag på förändringar med syftet att kommunicera tydligare hade jag kunnat fråga om de ville föreslå olika sätt att kommunicera oberoende av vad de själva tyckte var tydligt, relevant och trygghetsingivande. Med andra ord, att de skulle få föreslå vad som helst som inte nödvändigtvis behövde leda till ökad pedagogisk tydlighet.

Jag är övertygad om att jag under vissa tillfällen under workshopen omedvetet överdrev mina demonstrationer. Jag uttryckte dem mer extremt än vad jag planerat. Detta berodde, som tidigare nämnt, både på uppstådd nervositet samt improvisation och anpassning efter deltagarnas reflektioner och förslag. Möjligen påverkade denna överdrift deltagarnas svar. Kanske blev det lättare för dem att svara.

Frågorna i frågeformuläret samt gruppdiskussionen skulle kunna ställas på ett alternativt sätt för att låta mindre värderande och mer utforskande. Exempelvis kan frågan *“Hur trygg fick danspedagogens ickeverbala kommunikation dig att känna dig?”* möjligen uppfattas som att målet är en upplevd trygghet hos deltagarna. Det är snarare ett indirekt mål, det vill säga, det är en del av varför jag gör undersökningen; jag vill ta reda på hur jag kan kommunicera på sätt som bland annat gör att eleverna upplever trygghet. Dock var mitt främsta syfte med undersökningen att ta reda på hur danselever upplever danspedagogens ickeverbala kommunikation, inte hur trygg eller otrygg de anser den vara, även om det likväl är värdefullt att veta. Ett alternativ skulle därför kunna vara att ersätta frågan till *“Hur upplevde du danspedagogens ickeverbala kommunikation?”* En annan möjlighet är att ha kvar ordet trygghet i frågan, men att i frågeformuläret förklara hur jag definierar trygghet i detta sammanhang, eftersom trygghet möjligen kan uppfattas som ett brett begrepp innehållande många olika betydelser.

För att få en något bredare bild av danselevers upplevelse av danspedagogers ickeverbala kommunikation hade jag kunnat ha fler gruppintervjuer med andra danselever på fler platser. Ett annat alternativ skulle kunna vara att skapa ett frågeformulär med fler frågor för att därefter skicka ut till danselever från olika skolor, verksamheter och communities.

En fråga i frågeformuläret löd *“Vilka rörelsequalitéer tolkade du att övningen handlade om?”* Här har samtliga deltagare svarat samma kvalitéer. Jag tror att det är på grund av det faktum att jag verbalt kommunicerade vilka kvalitéer som skulle användas i övningen. De har svarat vilken kvalité som övningen gick ut på och vid tillfälle tillagt att någon annan kvalité ibland visades med kroppsspråket. Frågan hade därför kunnat ställas på ett annat sätt, exempelvis *“Upplevde du att den rörelsequalité som gestaltades med kroppsspråk stämde överens med den verbalt uttalade?”* Det skulle möjligen bli mer koncentrerat på vad jag ville ta reda på.

Studien skulle potentiellt kunna utvecklas vidare genom en utförligare redogörelse för betydelsen av hur elevers kulturella identiteter formar deras uppfattningar och tolkningar av till exempel gester, ansiktsuttryck med mera inom den ickeverbala kommunikationen. Studien skulle även kunna vidgas ytterligare av mer forskning om hur olika funktionsvariationer, både kognitiva och fysiska, kan påverka hur elever uppfattar ickeverbal kommunikation.

4.2 Sammanfattning

Syftet med denna undersökning var att öka kunskapen om hur ickeverbal kommunikation kan tolkas och förstås av elever i en dansundervisningskontext. Jag har i undersökningen använt en kombination av kvantitativ och kvalitativ metod. Jag organiserade en praktisk workshop där jag visade demonstrationer av sätt att använda ickeverbal kommunikation i dansundervisning. Deltagarna på workshopen har fått svara på ett frågeformulär vilket baserades på demonstrationerna med frågor om hur de upplevde den ickeverbala kommunikationen. Jag använde även gruppintervju som metod. I skapandet av demonstrationerna använde jag videofilmning. Som teoretiskt ramverk har jag använt teorier inom multimodal socialsemiotik.

Resultaten visar att små detaljer i en danspedagogs användande av ickeverbal kommunikation har stor påverkan på danselevers upplevelser av danspedagogens närvaro, tydligheten i danspedagogens instruktioner samt maktrelationen mellan danspedagog och danselever. Studien kommer fram till att dessa komponenter är avgörande för elevernas förståelse för innehållet i dansklassen och deras upplevelse av klassrumsklimatet. Undersökningen förespråkar vikten av medvetenhet bland danspedagoger om användningen av ickeverbal kommunikation i dansundervisning för att kunna göra aktiva val i vilket klassrumsklimat dessa skapar. Studiens informanter anser röst användning och kroppsspråk som de mest behjälpliga resurserna i ickeverbal kommunikation inom en dansundervisningskontext.

Vidare forskning

Jag anser att vidare forskning inom danspedagogik kombinerat med socialsemiotik skulle kunna användas i arbete med konflikthantering inom dansverksamheter, både som förebyggande arbete samt för att åtgärda och lösa upp konflikterna. Det skulle kunna arbetas med och forskas vidare för att inorporeras i danspedagogutbildningar samt även användas som ett verktyg för att stärka grupper och förebygga mobbing och trakasserier i dansundervisningsmiljöer. En ökad medvetenhet om hur ickeverbal kommunikation kan användas tror jag kan lösa många konflikter samt bidra till ökad förståelse om det så handlar om koreografiskt arbete i en danssal som konflikthantering inom en dansundervisningskontext.

5 Källförteckning

Altay, İ F & Karaazmak, F. (2018). *The evaluation of instructors' views of semiotics in English classrooms*. Journal of Language and Linguistic Studies. Hacettepe Üniversitesi: Ankara.

Douglah, J. (2021). *Dans, mobilitet, multimodalitet. En interaktionell studie av lärandesituationer i showdansklasser*. Stockholms universitet

Eliasson, A. (2006). *Kvantitativ metod från början*. Studentlitteratur AB: Lund.

Kress, G. (2010). *Multimodality. A social semiotic approach to contemporary communication*. Routledge: Oxon.

Notér Hooshidar, A. (2014) *Dansundervisning som förkroppsligad multimodal praktik*. En studie om kommunikation och interaktion i dansundervisning. Stockholms universitet.

Sandberg Jührström, R. (2009). *Att ge form åt musikaliska gestaltningar. En socialsemiotisk studie av körledares multimodala kommunikation i kör*. Högskolan för scen och musik: Göteborgs universitet.

Van Leeuwen, T. (2005). *Introducing Social Semiotics*. Routledge: London.

Övrigt källmaterial

Downing, C. (2022). *Motivation in Dance: Training and Performance*. [Föreläsning: Institutionen för danspedagogik. Stockholms konstnärliga högskola.]
https://docs.google.com/presentation/d/1MB5XoIfmQPKPIhqv_2OO38_RvtWEmiII/edit#slide=id.p1 (hämtad 2022.10.13)

Eget videomaterial finns i författarens ägo.

6 Bilagor

Bilaga 1 Inbjudan till workshop

Bilaga 2 Missivbrev

Bilaga 3 Samtycke till deltagande i undersökning

Bilaga 4 Frågeformulär

Bilaga 5 Frågor till gruppintervju

De fulltaliga svaren på frågeformuläret och gruppintervjun finns i författarens ägo.

Bilaga 1

Inbjudan till workshop

Hej (namn)!

Välkommen att vara med och laborera med en blivande danspedagogs ickeverbala kommunikation!

I mitt självständiga arbete, undersöker jag hur en danspedagogs användande av ickeverbala kommunikation kan uppfattas och tolkas. Jag kommer att hålla i en workshop där jag lär ut övningar som på en vanlig dansklass, och samtidigt experimenterar med min ickeverbala kommunikation. Ni som deltagare kommer att få röra er och svara på några frågor, skriftligt och, om ni vill, även muntligt. Därefter bjuder jag på veganskt fika och vi avslutar med en diskussion.

Övningarna kommer vara i modern och nutida dans.

Datum: Lördag 25/3 kl.14 - max 16.30

Eventuellt slutar vi tidigare. Men det är viktigt att du kan vara med hela workshoppen.

Plats: SKH Brinellvägen, sal 8

Vill du vara med på workshoppen? Skicka ett svar till mig senast måndag 13 mars kl.19, så skickar jag en samtyckesblankett.

Kom och ha kul! Varmt välkommen!

Mvh Sofia Almfjord, danspedagogik åk 3

Bilaga 2

Missivbrev

Hej igen!

Roligt att du vill vara med på min workshop! Den är som sagt en del av en undersökning till mitt självständiga arbete. Jag undersöker hur jag som danspedagog kan arbeta med min ickeverbala kommunikation när jag undervisar och hur danselever uppfattar och tolkar min kommunikation. Här kommer lite information.

På workshopen kommer jag att undervisa några övningar och samtidigt experimentera med min ickeverbala kommunikation. Du som deltagare kommer att få dansa, observera mig, och svara skriftligt, och om du vill, även muntligt, på några frågor. I slutet kommer vi att ha en diskussion. Dina svar kommer jag att använda i min undersökning.

Ditt deltagande är frivilligt, du är anonym och du kan välja att dra dig ur undersökningen innan, under eller efter att workshopen är gjord, utan att behöva uppge anledning. Dina svar på frågorna kommer endast att användas till denna undersökning, och kommer att raderas när undersökningen är klar.

Mitt självständiga arbete kommer eventuellt att läggas upp på DIVA Portal på internet, där den är tillgänglig för alla att läsa.

Nedan är en samtyckesblankett som du gärna får signera och skicka tillbaka till mig **senast onsdag 22/3 kl.20**. Tveka inte att kontakta mig vid frågor eller funderingar.

Mvh,

Sofia Almfjord

sofia.almfjord.01@student.uniarts.se

0721861866

Bilaga 3

Samtycke till deltagande i undersökning

Jag ger mitt samtycke till att delta i Sofia Almfjords workshoplaboration om ickeverbal kommunikation.

- Jag har tagit del av bilagd information om projektet Workshoplaboration, och är därmed införstådd med hur arbetet går till och den tid det tar i anspråk.
- Jag har fått tillfälle att ställa de frågor jag har och fått dem besvarade. Jag vet också vem jag ska vända mig till med frågor.
- Jag deltar frivilligt och har blivit informerad om syftet med deltagandet.
- Jag är medveten om att jag när som helst under och efter projektarbetet kan avbryta mitt deltagande utan att jag behöver förklara varför. Det material som lämnats fram till och med datum för avbrytandet fortfarande ingår i forskningsprojektet.
- Jag ger mitt medgivande till Sofia Almfjord att dokumentera, bearbeta och arkivera den information som samlas in i arbetet samt att publicera resultat som arbetet resulterar i inom ramen för projektet.
- Min underskrift nedan betyder att jag väljer att delta i projektet och godkänner att Stockholms konstnärliga högskola behandlar mina personuppgifter i enlighet med gällande dataskyddslagstiftning och lämnad information.

Ort, datum

Egenhändig namnteckning

Namnförtydligande

Kontaktperson för projektet på Stockholms konstnärliga högskola, dit du också kan vända dig för att återta samtycket:

Student inom danspedagogik

Sofia Almfjord

0721861866

sofia.almfjord.01@student.uniarts.se

Bilaga 4

Frågeformulär

Workshoplaboration om Ickeverbala kommunikation i dansundervisning

Med ickeverbala kommunikation menar jag **kroppsspråk, ansiktsuttryck, röst användning och placering i rummet.**

1. Hur trygg fick danspedagogens ickeverbala kommunikation dig att känna dig?
Motivera ditt svar.
2. Vilka rörelsekaraktärer tolkade du att övningen handlade om?
3. Vad i den ickeverbala kommunikationen hjälpte dig mest att förstå övningen?
 - Kroppsspråket
 - Ansiktsuttrycket
 - Röst användningen
 - Placeringen i rummet
 - Annat
4. Om du svarade "Annat", beskriv vad.
5. Var det någonting i danspedagogens kommunikation som du uppfattade som motsägelsefullt? Motivera ditt svar.
6. Är det någonting i danspedagogens sätt att kommunicera ickeverbalt som du skulle vilja förändra? Motivera ditt svar.

Bilaga 5

Frågor till gruppintervju

1. Vad är det du först registrerar när du tar in en danspedagogs ickeverbala kommunikation? (Generellt, inte bara utifrån dagens workshop)
2. Hur tror du att danselever kan påverkas av en danspedagogs ickeverbala kommunikation?
3. Hur tänker du om ickeverbala kommunikation i relation till professionalitet i yrkesrollen som danspedagog?
4. Övriga tankar eller kommentarer?